

2005 VE 2018 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ (SBDÖP) KARŞILAŞTIRILMASI

Erol SÖZEN* Sibel ADA**

ÖZET: Türk Eğitim anlayışının 2005-2006 eğitim öğretim dönemiyle değişmesi ve bu değişimin sonucunda uygulamaya giren Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, önceki eğitim anlayışlarından farklı olarak yapılandırıcı yaklaşımla şekillendirilmiştir. Bu çalışmada, 4. Sınıf 2005 ve 2017 yılında yayınlanıp 2018 yılında revize edilen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Program (SBDÖP)'lerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada, betimsel bir yöntem olan tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada veri kaynağı olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 2005 SBDÖP ve yine Milli Eğitim Bakanlığının açıkladığı ve 2017 yılında yayınlanıp 2018 yılında revize edilen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Program (SBDÖP)'leri değerlendirildiğinden doküman analizi yapılmıştır.

Çalışmayla ulaşılan sonuçlar kısaca şunlardır: 2005 SBDÖP' de bulunan her öğrenme alanındaki üniteler 2017 SBDÖP' de yer almamış ünite yerine doğrudan öğrenme alanları ve kazanımlara yer verilmiştir. Bu durumda 2017 SBDÖP' de ünite anlayışına son verildiği söylenebilir. 2005 SBDÖP' de genel amaçlar 17 maddede toplanmışken, 2017 SBDÖP' de bu amaçlar 18 maddede özel amaçlar konu başlığı altında toplanmıştır. 2005 programında yer alan kavramlar ve kavramların veriliş düzeyi; Atatürkçülük konuları; ders içi-diğer derslerle ve ara disiplinlerle ilişkilendirmeler; etkinlikler; doğrudan verilecek değer ve beceriler gibi kısımlar 2017 SBDÖP' de yer almamıştır. 2005 SBDÖP' de yer alan uyarılar ile belirtilen konu kısıtlaması bu sefer kazanım altlarına doğrudan verilmiştir. 2005 SBDÖP' de her üniteye yer alan doğrudan verilecek değer ve beceriler yerine 2017 SBDÖP' de birden fazla değer ve beceri olarak öğrenme alanının girişinde verilmiştir. 2005 SBDÖP' de 9 olan öğrenme alanı sayısı 7'ye düşürülmüş; 2005 SBDÖP' de yer alan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Zaman Süreklilik ve Değişim ve Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanları 2017 programında yer almazken; Güç, Yönetim ve Toplum ve Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanlarının kazanımları birleştirilerek adı ise Etkin Vatandaşlık olarak değiştirilmiştir.

2005 SBDÖP' de yer alamayan ilköğretimden ortaöğretimdeki tüm düzey ve derslerde yer alan 10 "kök değer" 2017 SBDÖP' ye eklenmiştir. 2005 SBDÖP' de 20 olan genel değer sayısı 2017 SBDÖP' de 18'e düşmüştür. 2017 SBDÖP' de kazandırılmak istenen beceriler 2005 SBDÖP' de yer almayan 8 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. 2005 SBDÖP' de 9 genel, 6 sosyal bilgilere özgü toplam 15 olan doğrudan verilmesi istenen beceri sayısı 2017 programında 27'ye çıkmıştır. 2017 SBDÖP' de ayrıca 2005 programında olduğu gibi beceriler genel ve sosyal bilgilere özgü şeklinde ayrılmamıştır. 4. Sınıfta 2005 SBDÖP'de 47 olan kazanım sayısı ise 33'e düşürülmüştür.

Genel olarak iki program karşılaştırıldığında 2018 SBDÖP' nin 2005 programına göre daha sade bir yapıda olduğu 2005 programında yer alan Atatürkçülük konuları, ilişkilendirmeler, etkinlikler gibi kısımların yer almadığı; kazanım sayısında ciddi bir azalma olduğu söylenebilir. 2017 SBDÖP' de yer alan kök değerler ile 8 Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) ise 2005 SBDÖP yoktur.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler öğretim programı, beceri, değer, kazanım

COMPARISON OF SOCIAL SCIENCES CURRICULUM IN THE YEARS OF 2005 AND 2018

Abstract: The change of Turkish education concept in 2005-2006 education period and social studies lesson curriculum program (SSLCP) which was applied as a result of this change had been shaped by constructivist approach different from previous education concepts. In this study it is aimed to compare social studies lesson curriculum program (SSLCP) published in 2005 and 2017 and revised in 2018. In this study, a descriptive method, scanning model was used. The data source of the study social studies lesson curriculum program (SSLCP) published by the Ministry of National Education in 2005 and revised by the Ministry of National Education in 2017 and published in 2018 .

*Dr. Öğretim Üyesi, Düzce Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı, Düzce, erolsozen@duzce.edu.tr

**Sınıf Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, Düzce, sibelada10@gmail.com

According to result of the study, In the 2005 social studies lesson curriculum, the units in each learning field were included; however in 2017 social studies lesson curriculum program, instead of units in learning field, direct learning areas and learning outcomes were included. So it could be said that in 2007 Social Studies Lesson Curriculum Program (SSLCP) concept of unit was ended. The general aims of the 2005 SSLCP were gathered under 17 topics, while the objectives of the 2017 SSLCP were collected under 18 topics under the title of special aims. Concepts and level of presentation of concepts in 2005 program; association with in-class, other courses and disciplines, activities, parts such as value and skills to be given directly were not included in the 2017 program. The subject restriction indicated by the warnings contained in the 2005 program was directly given under the title of learning outcome. Instead of the value and skills to be given directly to each unit as it was done in the 2005 program, it was given at the entrance of the learning area as multiple values and skills in the 2017 program. In 2017 SSLCP, the number of learning areas were reduced from 9 to 7; Groups, Institutions and Social organizations, Time, Continuity, Change and Power, Management and Community learning areas which had been took place in 2005 program, were not included in the 2017 program; Power, Management, Society and Groups, Institutions and Social Organizations were combined under the name of Effective Citizenship.

10 "fundamental values" in all levels and lessons in primary and secondary education that had not been included in the 2005 program were added to the 2017 SSLCP. The overall value of 20 in the 2005 program were reduced to 18 in the 2017 (SSLCP). The skills that is desired to be acquired were not took place in the Program of 2005, were determined according to Turkish Qualifications Framework. The total number of skills required to be given directly in the 2005 program was 9 general 6 for social science and 15 in total. However in 2017 program it was increased to 27 in total. In the 2017 SSLCP the skills were not divided into general and social knowledge-specific, as it is done in the 2005 SSLCP. The number of learning outcomes for the 4th grade were reduced from 47 as it was included in program of 2005 to 33. When two programs were compared in general, it could be inferred that program of 2017 were simpler than the program of 2017 and the sections of Atatürkism, associations, activities, etc. included in the 2005 program, were not included in the 2017 program. Moreover it could be said that there was a remarkable decrease in the number of learning outcomes. The fundamental values and Turkish Qualifications Framework of 2017 program were not included in 2005 program.

Keywords; Social studies lesson curriculum, skill, value, learning outcomes

GİRİŞ

Eğitim bireylerde bir davranış değiştirme sürecidir. Eğitim insan davranışlarıyla ilgili olduğu için amaca dönük yaşantılarla, davranışlarla gerçekleşir. Eğitimde, bireylere olumlu davranışlar kazandırmak önemli bir prensip olduğu için, eğitim her ortam ve mekânda sağlanabilir. Eğitimin her ortam ve mekânda sağlanabilir olması onun mekân bağımsızlığını öne çıkarır. (Sönmez; 2014, Arslan; 2017, Yelken ve Akay; 2016, Yıldızlar; 2013) Bireylerin, eğitim sürecinin ilk safhalarında gerek bireysel özellikleri gerekse toplumsal uyumu yönünden bazı yetersizlikleri vardır. Eğitim süreci bu yetersizlikleri ortadan kaldırabilmeyi ve bireyde istenilen doğrultuda, olumluya yönelen davranış değişiklikleri ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Eğitimle ilgili tanımlar değerlendirildiğinde bazı ortak noktalarda kesişimleri görülmektedir. Bunlardan biri; yeteneklerin gelişmesi gerekliliği düşüncesi, diğeri; olumlu bir yönde davranış değişikliği sağlanması ve bir diğeri de eğitim işinin süreç olmasıdır. Süreç olarak çok yönlü ve karmaşık bir sistem şeklinde olan eğitim, etkileşim halinde olan güçlerin bir ürünüdür. Bahsi geçen sürecin meydana geldiği tüm şartlarda eğitimden bahsedilebilmesinden ötürü eğitim kapsamlı, farklı olgular ve disiplinlerle her daim etkileşimli

olmasıyla çok yönlü, hayat boyu sürmesiyle sürekli ve birçok alanla karşılıklı etkileşim içinde olmasıyla da dinamiktir.(Babadağ,1996)

Okullar eğitim faaliyetlerinin sürekliliğini sağlayan alanlardır. Fakat eğitim çalışmaları okullarla sınırlandırılmaz. Bireyler yaşantılarının büyük bir bölümünü eğitim kurumları dışında geçirirler. Eğitim bu yönüyle hayata hazırlıktan daha çok yaşamın kendisidir; yaşama eşdeğerdir. Bu bakımdan eğitim, yaşantıya yön veren, yaşantılara çeşitli özellikler kazandıran bir araçtır. (Demirel 2013, Varış 1996)

İnsanlık, hayatın başlamasından günümüze kadar sahip oldukları yeterlilikleri; bilgi ve becerileri geliştirmeye, hem gelecek nesillere hem de aynı çağda diğer toplumlara aktarmaya gayret etmiştir. Böylece bilgiyi aktarmayı ifade edebilecek öğretim kavramı ortaya çıkmıştır. Öğretmeyle ilgili araştırma ve çalışmalar formal eğitimin gelişimi ve yaygınlaştırılmasına bağlı olarak önem kazanmıştır. Bu alanda en kayda değer ilerlemeler ise öğrenme ve gelişim psikolojisindeki ilerlemelerle sağlanmıştır. Öğretim, daha geniş olarak ifade edilecek olursa; bireylerde öğrenmeyi sağlamaya yönelik yürütülen bütün çalışmalardır. Öğretim çalışmalarının önceden planlanan hedeflere yönelik, düzenli, planlı ve kontrollü olarak tasarlanması ve yürütülmesi ise öğretim olarak tanımlanabilir. Öğretim birçok faktörün birbirleriyle etkileşim içinde olduğu bir süreçtir. Öğretim faaliyeti düzenlenirken, bu unsurların tek tek ve birbirleriyle ilişkilerinin değerlendirilmesi önemlidir. Okullar, eğitimin örgün tarafı olan eğitim-öğretim faaliyetlerinin uygulandığı yerlerdir. İşte bu yüzden öğretim, eğitim sürecinde olan kapsamlı ve önemli bir boyuttur. Bir başka söyleyişle öğretim, öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenilen yönde, olumlu davranışların oluşması için uygulanan örgün süreçler bütünüdür. (Babadağ,1996) Eğitime, çağın gereksinimlerine göre şekil vermeye çalışılır. Ayrıca eğitim sistemleri ona göre hazırlanır. Ülkelerin eğitim sistemleri de ülkelerin geleceğine büyük tesir eder. İçinde bulunduğumuz bilgi teknoloji çağında, bilgi ve teknolojiye hükmedemeyen ülkelerin ekonomik ve siyasal etkililiğini sürdürebilmesi, çok zor olduğu gibi, 21.yüzyıla çağdaş, evrensel değerleri olmayan ve hatta geleceği şekillendirmeyi gözüne kestirmemiş bir eğitim sisteminin ülke ideallerini gerçekleştirilmesi de çok zor olacaktır. (Akınoğlu, 2005)

Bireyin üyesi olduğu toplumda davranış çeşitlerini sağladığı aşamaların bütünü olarak ifade edilen eğitimin bu kapsamı, eğitim programına da yansımaktadır. Genel olarak eğitim programı, öğrencilerin yaşantılarını belli bir düzene koyma olarak açıklanabilir. Bu bakımdan Ertürk (1984) de eğitim programını, düzenli eğitim durumları olarak görmektedir. Özünde Dewey'in eğitimi ve deneyimi ifade tarzına uyan bu düşünce, okul içerisindeki bütün çalışmaları kapsarken, planlılığı sayesinde de okulun dışındaki çalışmaları bünyesine alır. Caswell ve Campbell'e göre 1930'lardan günümüze eğitim programı, öğretmenlerin

rehberliğinde öğrencilere hazırlanan ve uygulanan tüm tecrübelerdir. Shephard ve Regan, eğitim programının, okulun rehberliğinde, öğrencilerin, kazandıkları yaşantıları kapsadığını ifade ederken, Hass, eğitim programını, bir eğitim süreci içinde sunulan programda, bireylerin tecrübe ettikleri bütün yaşantılar olarak ifade eder. Eğitim programı, belirlenen amaçlara yönelik planlanan tüm eğitim çalışmalarını kapsar. Öğretim programı da eğitim aşamasında farklı sınıf ve derslerde işlenecek konularla alakalı bütün öğretim çalışmalarını kapsar. Ders programını da bir dersin öğretimiyle alakalı bütün faaliyetleri kapsar. (Demirel,2013)

Türk eğitim sisteminde program çalışmaları; bireylerin kendi faaliyetlerini sorgulayıcı bir tarz geliştirmeye yaklaşmadığı, öğrencilerin kendilerine özgü yeteneklerini geliştiremediği, ezberci, bilgi yüklü, pasif bireyler yetiştirdiği, gündelik yaşamdan uzak, öğreten odaklı olması gerekçeleriyle eleştirilmektedir. (Özdemir,2005;Erzan, 2005 Akt; Beyazıt ,2007 ;Gelen ,2007)

Türkiye’de cumhuriyetle beraber birçok alanda yenilikler gelmiştir. Bu yenileşme eğitim öğretime de etki etmiştir. 1924’te Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası) kabul edilmiştir. Böylece bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı kontrolü altına alınmış ve okul programları konusunda önemli yenilikler gelmiştir. Ders öğretim programları bu değişimle, laikliğe dayanan, yönünü batıya döndüren ve müsbet bilimleri hedef alan bir tarza bürünmüştür.(Varış,1970) Bu dönemde 1950’li yıllara kadar dersler konular listesinden öteye gitmeyen “müfredat programları” anlayışında kalmıştır. 1950’lerden sonra ise bu anlayış yerini yavaş yavaş “eğitim programı” anlayışına bırakmaya başlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında (1924) Türkiye’ye gelen John Dewey’ in çalışmaları sonucunda, ilköğretim programlarında değişimler başlamıştır. Ortaöğretim programlarının ise 1953-54 dönemiyle önemli değişimler yaşanmaya başlandığı ifade edilebilir. (Sözen, 2011)

Kırk bir ülkenin eğitim sisteminin masaya yatırıldığı PISA (Programme for International Student Assessment; Uluslararası Öğrenci Başarısı Değerlendirme programı) üç yıllık periyodlarla yapılır. PISA’da “Türkiye’deki eğitim kurumları başarı bakımından değerlendirildiğinde büyük farkların olduğu, fırsat eşitliğinin sağlanamadığı görülmektedir. Bu durumun ortadan kaldırılmasının, Türkiye’de öğrenciler için bu eğitim yapısıyla hedeflenenlerin neler olması gerektiğinin kararlaştırılmasının önemi ve müfredat programlarındaki kısmi değişikliklerle başarıya ulaşmanın mümkün olmayacağı” ifade edilmiştir (EARGED, 2005; Çakmakçı, 2005).

Son yüzyılda ve de özellikle son 20-30 yılda bilim ve teknolojiye hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Bireysel beklentiler değişirken beraberinde toplumsal ihtiyaçları da değiştirmektedir. Öğretim programları da bu süreçlerle beraber sürekli değişim ve yenileşme içerisinde. Tüm ders öğretim programlarında zaman zaman önemli yenilikler yaşanmaktadır.

Bu yenilikler, eğitim sistemlerinde de çağın gereklerini yakalayabilmek için kaçınılmazdır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programları da diğer ders öğretim programlarında olduğu gibi zaman zaman değişikliklere uğramıştır. Bu değişimin kökenine bakıldığında ana amacın eğitim sistemini ileri taşımak olduğu söylenebilir. Özellikle ders öğretim programlarında Milli Eğitim Bakanlığı 2005 yılı itibari ile köklü bir değişim içerisine girmiştir. Bu değişimle beraber programların yapısı, yaklaşımı, felsefesi değişmiştir. Bu durum sosyal bilgiler dersi öğretim programları için de geçerlidir. 2005'ten itibaren sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanım temelli bir sisteme geçmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım amaç edinmiştir. Çoklu zeka ve aktif öğrenme öne çıkarılmıştır. Öğrenci merkeze alınmış, öğretmene bilgiyi aktarma yerine bilgiye ulaşmada rehberlik misyonu verilmiştir. 2005 öncesi var olan ders kitabı merkezli, direk bilgi aktarımı söz konusu olan, ezberin öne çıktığı bir yapıdan 2005 sonrası yukarıda bahsi geçen yapıya dönülmüştür. Son değişiklikler hazırlanan 2017 SBDÖP açısından önemli değişiklikler göze çarpsa da programın yapılandırmacı yapısı, kazanım temelli modeli, aktif öğrenme özelliği, öğrenciyi merkeze alan bakış açısı korunmuştur. (Sönmez, 2010; Tay ve Öcal, 2015; Şimşek, 2016)

Eğitim alanında, davranışçılık akımıyla öne çıkan eğitim programı yapma ve düzenleme faaliyetleri, Piaget'in bilişsel gelişim görüşüyle dünya genelinde büyük etki yapmış ve iz bırakmıştır. Son yıllarda öğrenmeye ve beynin işleyişini çözmeye yönelik psikoloji çalışmalarına ilgi giderek artmakta ve bu anlamda yapılan çalışmaların sayısı giderek çoğalmaktadır. Bunun ana sebebi psikoloji araştırma sonuçlarının direkt ya da dolaylı olarak eğitim ortamlarını ve eğitim programlarının yapısını farklılaştırmasında yatmaktadır. Bunun için, MEB öğretmenlere eğitim ortamlarını düzenlemede ara sıra bir takım yönlendirmelerde bulunmuştur. (Akınoğlu, 2005)

Sosyal Bilgiler içeriği bireylerin sosyo-kültürel tecrübeler sağlamaları, bu anlamda birikim ve tecrübe sağlamaları açısından da oldukça önemli ve kapsamlı bir derstir. Bu derece kapsamlı bir içerik öğrencilere, insanlığın yüzyıllardır ortaya koyduğu zengin alan bir kültürel deneyimi tecrübe şansı verir (Öztürk, Otluoğlu 2002). Bu bakımdan Sosyal bilgiler dersi dün ile günümüz arasında medeniyet hazinesini gençlere ileten bir köprü görevi görür. Toplumları güçlü kılan da bu kültürel seviyelerini koruyabilmeleri ve daha da ileri taşıyabilmeleridir. Bu medeniyet gelişimi ilk olarak eğitime bağlıdır. Bu gelişim hedefiyle eğitim programları tek seferlik bir etkinlik olmanın çok aksine sürekliliktir, süreçtir. Yapılan programların devamlılığı için programlar esnek planlanmalı, değişik toplumsal ihtiyaçlara göre esnetilebilmelidir (Büyükkaragöz, 1997).

Sosyal Bilgilerin adı ilk defa ABD’de 1916 yılında toplumsal olayları inceleyen bir ders olarak konulmuştur. ABD, sosyal bilgiler dersleriyle, farklı Kıt’a ve ülkelerden göçlerle bir araya gelen, farklı kültürel ve etnik toplulukları bir arada tutarak kaynaştırmayı amaç edinmiştir. Sosyal Bilgiler dersi ABD’de, dünyanın siyasal ve sosyal gelişmelerine ve eğitim akımlarına göre, farklı gelişmeler göstermiştir. Türkiye’de ise, sosyal bilgilerin konuları farklı derslerin içeriğinde yer almış olsa da, 1968 yılında ayrı bir ders olarak ilk defa bu isimle eğitim programında yer bulmuştur (Kan, 2010; Akt Çatak, 2015; Şimşek,2016). 1980 sonrası o dönem oluşan Türkiye düzeninde sosyal bilgiler dersinin yerini Milli Tarih ve Milli Coğrafya derslerine bırakması dikkate değer bir değişimdir. Ancak 2000’li yıllara gelindiğinde 8 yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitimle beraber sosyal bilgiler dersi de tekrar sisteme dâhil edilmiştir.

Literatür incelendiğinde: Ders Öğretim Programları ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının (SBDÖP) karşılaştırılması ile ilgili pek çok araştırma bulunmaktadır. Akinoğlu(2005) ; Çakmakçı(2005) ;Çatak (2015) ; Ertürk(1982); Sözen (2011);Şimşek (2016);Tarman(2010) ;Varış(1994) ; Tay(2017); Topkaya ve Tokcan (2013); Şimşek(2016) Yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmalarda daha çok öğretmen görüşlerinin ortaya konulmaya çalışıldığı ve önceki programlarla ve yeni programların çeşitli açılardan kıyaslanması şeklinde yapıldığı görülmektedir.

2.AMAÇ

Araştırmanın amacı öğretim programı değişikliklerine dikkati çekerek 2017 yılından geçerli olman ve 2018’de revize edilen 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’ndaki değişiklikleri ortaya koymaktır. Ayrıca bu çalışmanın bu dersin uygulayıcısı olan öğretmenlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmayla sosyal bilgiler dersi öğretiminin önemine vurgu yapılmaya çalışılmıştır.

3.YÖNTEM

Çalışma, nitel araştırma şeklinde yürütülmüştür. Veri toplama biçimi doküman incelemesi şeklinde yapılmıştır. Çalışmanın amacına göre veriler içerik analizi türünde işlenmiştir. Bu tip çalışmalarda herhangi bir konudaki var olan durum araştırılır ve yorumlanır. Böyle çalışmalar, olay ve olgular hakkında sistemli, düzenli veriler toplanarak yapılır. Betimleyici bir araştırmada herhangi bir durumun varlığı veya yokluğu değerlendirilmeye çalışılır. Örneklemeden yola çıkılarak evrenle ilgili sonuçlara ulaşılmaya çalışılır. Betimleyici araştırmalar, olguları, durumu etkileyen faktörlerin neler olduğunu, nelerle etkileşimde olduğunu ortaya koyamaya çalışır. (Arseven, 2001; Karasar, 2016; Sönmez ve Alacapınar, 2016; Ekiz, 2015)

Araştırma için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. MEB ve Talim Terbiye Kurumu Başkanlığı'nın yayımladığı 2005, 2015, 2017 ve 2018 4. Sınıf SBDÖP'leri ve bu alanla ilgili çalışmalar değerlendirilmiştir. 2005 programının son şekli MEB tarafından 2015'te yayımlanan kılavuzla duyurulmuştur. Bu sebeple 2005 SBDÖP program kılavuzunun yanında 2015 kılavuzu da değerlendirilmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında MEB ve Talim Terbiye Kurumu Başkanlığı'nın yayımladığı 2005, 2015, 2017 ve 2018 programları üzerinden 4. Sınıf SBDÖP'ye ilişkin önemli özellikler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ayrıca alanda yapılan çalışmalar da taranarak gerekli veriler elde edilmiştir. 2005, 2015, 2017 ve 2018 4. Sınıf SBDÖP'leri karşılaştırılarak önemli değişiklikler vurgulanmaya çalışılmıştır. 2005, 2015, 2017 ve 2018 4. Sınıf SBDÖP'leri amaçları, öğrenme alanları, yaklaşımı, kazanımları, becerileri, değerler ve ölçme-değerlendirme gibi konularda karşılaştırılmıştır. Tüm bunlar doğrultusunda aşağıdaki problem durumlarına yanıt bulunmaya çalışılmıştır.

- 4. Sınıf SBDÖP' de 2018 yılı itibari ile bir önceki programa göre neler değişmiştir?
- 4. Sınıf SBDÖP' nin amaçlarında, öğrenme alanlarında, yaklaşımında, kazanımlarında, becerilerinde, değerler alanında ve ölçme-değerlendirme tarzında değişiklik olmuş mudur? Varsa nelerdir?

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde 2005 4. Sınıf SBDÖP ile 2017 4. Sınıf SBDÖP, sosyal bilgiler dersine ilişkin tanımlara, programların amaçlarına, öğrenme alanlarına, yaklaşımlarına, kazanımlarına, becerilerine, değerler alanına ve ölçme-değerlendirme yöntemlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. 2005 SBDÖP zaman zaman değişikliklere uğramıştır. Bu programın son şekli 2017'de büyük oranda yeniden düzenlenmiş ve hazırlanmıştır. 2005 SBDÖP' nin son şekli 2017'te yayımlanmış ve 2018 de tekrar revize edilmiştir. Bu sebeple çalışmada hem 2005 hem de 2015 programları ile 2017 ve revize edilmiş 2018 programı karşılaştırılmıştır.

4.1.Sosyal Bilgiler Dersine Öğretim Programına İlişkin Genel Bulgular

Sosyal bilgilerin ne olduğuna ilişkin çok sayıda tanım yapılmaktadır. “Sosyal Bilgiler; eğitim programı içerisinde, antropoloji, arkeoloji, coğrafya, tarih, ekonomi, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji, din gibi sosyal bilimleri barındıran ve sosyal ve beşeri bilimlerle entegreli olarak, kültürel çeşitliliğe ve demokratik topluma uygun etkili vatandaşlar yetiştirmeleri için gençliğe yardımcı olmayı amaçlayan bir çalışma alanıdır” (NCSS,2010). NCSS bugün bu tanımın bir kısmını öne çıkararak sosyal bilgiler için, “öğrencilere bilgi, eleştirel

düşünme yeteneği ve deneyimler kazandırarak öğrencilerin etkili vatandaşlar olmalarını sağlar” ifadesini kullanmaktadır. (Gürel,2017)

2005 Programında “Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.” tanımı 2015’te “Sosyal Bilgiler, etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersidir.” Şeklinde yapılmıştır. 2017 programında ise dersin tanımı “Sosyal Bilgiler, toplu öğretim anlayışından hareketle sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirildiği bir derstir.” olarak yapılmıştır. (MEB 2005, 2015, 2017)

2005 programında sosyal bilgiler dersine yönelik yapılan tanımın daha uzun ve sosyal bilgilerin ne olduğuna ilişkin daha anlaşılır olduğu görülürken, 2015 programında daha akademik ve kapalı bir tanım verildiği görülmektedir. 2017 programında ise 2005 tanımından faydalanılmış, daha kısa ve basit bir tanıma yer verilmiştir.

2015 programında geçen kavramların daha çok bilginin uygulama boyutunu ifade ettiği, bilişsel boyutunun ise zayıf kaldığı görülmektedir. 2005 program kılavuzunda etkinlik örnekleri yer alırken 2017 programında etkinlik örneklerine yer verilmemiştir.

2005 SBDÖP’ de bulunan her öğrenme alanındaki üniteler 2017 SBDÖP’ de yer almamış ünite yerine doğrudan öğrenme alanları ve kazanımlara yer verilmiştir. Bu durumda 2017 SBDÖP’ de ünite anlayışına son verildiği söylenebilir.

2017 program kılavuzunda ayrı bir başlık altında yetkinlik alanları belirtilmiştir. Bu yetkinlik alanları 2017 SBDÖP’nin revize edilmiş hali olan 2018 programında da yer almıştır. Programda bulunan yetkinlik alanları aşağıdaki gibidir;

- Anadilde iletişim
- Yabancı dillerde iletişim
- Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
- Dijital yetkinlik
- Öğrenmeyi öğrenme
- Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
- İnisiyatif alma ve girişimcilik
- Kültürel farkındalık ve ifade

(MEB 2017, 2018)

2005 programında yer alan kavramlar ve kavramların veriliş düzeyi; Atatürkçülük konuları; ders içi-diğer derslerle ve ara disiplinlerle ilişkilendirmeler; etkinlikler; doğrudan verilecek değer ve beceriler gibi kısımlar 2017 SBDÖP’ de yer almamıştır.

4.2. SBDÖP (4. Sınıf) Öğrenme Alanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 1’den de görüldüğü gibi, 2005 programında 9 öğrenme alanı bulunurken bu sayının 2015 programı ve 2017, dolayısıyla 2018 programında da 7 öğrenme alanına düştüğü söylenebilir. Öğrenme alanlarının bazılarında ifade değişikliği olduğu bazılarının ise tamamen çıkarıldığı görülmüştür. 4. Sınıf için de ayrı bir durum söz konusu değildir; aynı öğrenme alanları geçerlidir. 2015 programında ‘İnsan ve Mekân’ öğrenme alanı 2017 programında ‘İnsanlar, Yerler ve Çevreler’ olup; ‘Ekonomi ve Sürdürülebilirlik’ öğrenme alanı ise ‘Üretim, Dağıtım ve Tüketim’ olarak değiştiği görülmektedir. 2005 programında ‘Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler’ ve ‘Güç, Yönetim ve Toplum’ öğrenme alanlarının 2017 programında ‘Etkin Vatandaşlık’ öğrenme alanında birleştirildiği belirlenmiştir.

Tablo 1: Öğrenme Alanları

	2005 Programı	2015 Programı	2017 ve 2018 Programı
Öğrenme Alanları	—Birey ve Toplum —Kültür ve Miras —İnsanlar, Yerler ve Çevreler —Üretim, Dağıtım ve Tüketim —Bilim, Teknoloji ve Toplum —Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler —Güç, Yönetim ve Toplum —Küresel Bağlantılar —Zaman, Süreklilik ve Değişim	—Birey ve Toplum —Etkin Vatandaşlık —İnsan ve Mekân —Ekonomi ve Sürdürülebilirlik —Kültürel Miras —Küresel Bağlantılar —Bilim, Teknoloji ve Toplum	—Birey ve Toplum —Kültürel Miras —İnsanlar, Yerler ve Çevreler —Bilim, Teknoloji ve Toplum —Üretim, Dağıtım ve Tüketim —Etkin Vatandaşlık —Küresel Bağlantılar

Kaynak: MEB 2005, 2015, 2017

4.3. SBDÖP Yaklaşımına İlişkin Bulgular

2015 ve 2018 yıllarındaki programların yaklaşım olarak değişmediği söylenebilir. 2005’ten beri SBDÖP yaklaşımı;

- Öğrenci merkezli (etkinlik merkezli),
- Toplu öğretim yaklaşımı,
- Tematik yaklaşım,

şeklinde kalmıştır. 2005’ten beri SBDÖP’ de öğrenci merkezli, toplu öğretim ve tematik yaklaşımın değiştirilmeden benimsendiği görülmektedir.

4.4. Programların Amaçlarına yönelik bulgular

Tablo 2: Programların Amaçları

	2005 Programı	2015 Programı	2017-2018 Programı
Programın Amaçları	<p>— MEB genel amaçlarına uygun 17 amaç belirlenmiştir.</p> <p>— Sosyal bilgileri oluşturan sosyal bilimlerle ilgili amaçlar yazılmıştır.</p>	<p>— MEB Genel amaçlarına uygun 8 amaç belirlenmiştir.</p> <p>— Yakından uzağa ilkesi çerçevesinde Birey, toplum, çevre, kültür, küreselleşme bağlamında amaçlar yazılmıştır. Bu tanım ışığında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın geliştirilmesi sürecinde şu üç temel kaynak esas alınmıştır;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Toplumun ihtiyaçları 2. Öğrencilerin yaşantıları 3. Sosyal bilim disiplinleri 	<p>— 2005 programında yer alan amaçlar yer almıştır.</p> <p>— Sosyal bilgiler gelenekleriyle ilgili bir bilgi yoktur.</p> <p>— 2005 programındaki genel amaçlara karşılık gelebilecek 18 özel amaç belirlenmiştir.</p>

Kaynak: MEB 2005, 2015, 2017

2005 sonrası programları, yapılandırmacılık eğitim felsefesi ilkeleri esas alınarak hazırlanmıştır. 2005 Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına bakıldığında 17 amaçtan oluştuğu görülmektedir. 2005 ve 2017 programlarında Sosyal Bilgiler dersine yönelik amaçların yazıldığı, 2015 yılında amaç sayısının 8'e düşürüldüğü görülmektedir. 2015 programı hazırlanırken 3 kaynağın esas alındığı görülmektedir. 2017 programında genel amaçlara karşılık gelebilecek 18 özel amacın belirlendiği tablo 2'den görülmektedir.

4.5. SBDÖP (4. Sınıf) Kazanımlara ilişkin bulgular

2018 SBDÖP' de kazanımların ifadesi 'SB.4.1.1.' olup, ifade ediliş şekli ise dersin kodu, sınıf seviyesi, öğrenme alanı numarası, kazanım numarası şeklindedir. 4. Sınıfta 2005 SBDÖP'de 8 öğrenme alanı ve bu öğrenme alanlarına ait toplam 47 kazanımdan oluşurken, 2005 SBDÖP'nin 2015'teki son kılavuzunda 7 öğrenme alanı ve 29 kazanım yer almıştır. 2018 yılı 4. Sınıf SBDÖP 7 öğrenme alanı çerçevesinde 33 kazanım olarak düzenlenmiştir. Ayrıca yaşanılan mekan, çevre, ülke gibi bir takım konuları içeren coğrafya alanlı kazanım sayısı yetersiz görülmektedir. Coğrafya alanında kazanım sayılarının artması yaşanılan çevre başta olmak üzere birçok konuda öğrencilere yarar sağlayacaktır.

4.5.1. 'Birey ve Toplum' Öğrenme Alanına ilişkin Bulgular

2005 SBDÖP' de 'Birey ve Toplum' öğrenme alanına ait 4 kazanım bulunurken 2017 SBDÖP' de 5 kazanım bulunmaktadır. 2017 SBDÖP' de yer alan 'SB.4.1.1. Resmî kimlik

belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.’ve ‘SB.4.1.2. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.’ kazanımları programa yeni eklenmiş kazanımlardır. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘ 4.1.3. Arkadaşlarının kişisel özelliklerinin ve yeteneklerinin farkına varır.’ kazanımına karşılık 2017 SBDÖP’ de herhangi bir kazanımın yer almadığı görülmektedir.

4.5.2. ‘Kültürel Miras’ Öğrenme Alanına İlişkin Bulgular

2005 SBDÖP’ de ‘**Kültür ve Miras**’ öğrenme alanı 2015 SBDÖP’ de ‘**Kültürel Miras**’ olarak değiştirilmiş ve bu öğrenme alanına ait 4 kazanım bulunmaktadır. 2017 SBDÖP’ de ise ‘**Kültür ve Miras**’ öğrenme alanı olarak belirlenmiş olup kazanım sayısı değişmemiştir. 2005 SBDÖP’ de yapılan değişikliklerle 2015 SBDÖP’ de ‘**Kültürel Miras**’ olarak değişen öğrenme alanı, 5. sırada yer alırken 2017 SBDÖP’ de ‘**Kültür ve Miras**’ öğrenme alanıyla 2. sırada yer almaktadır. 2005 SBDÖP’ de ‘4.5.2. Ailesi ve çevresindeki eşya ve nesnelere hareketle değişim ve sürekliliğe dair kanıtlar gösterir.’ kazanımı 2017 SBDÖP ‘ de’ SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.’ olarak değişmiştir. 2017 SBDÖP’ de yer alan ‘SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele’nin önemini kavrar.’ kazanımının 2005 SBDÖP’ de yer almadığı görülür. Burada milli mücadeleye vurgu yapıldığı görülmektedir.

4.5.3. ‘İnsanlar, Yerler ve Çevreler’ Öğrenme Alanına İlişkin Bulgular

2005 SBDÖP’ de ‘**İnsanlar, Yerler ve Çevreler**’ öğrenme alanı 2015 SBDÖP’ de yapılan değişiklikle ‘**İnsan ve Mekân**’ olup 2017 SBDÖP ‘ de tekrar yapılan değişiklikle ‘**İnsanlar, Yerler ve Çevreler**’ öğrenme alanı olarak değiştiği görülmektedir. 2017 SBDÖP’ de kazanım sayısının 6 olarak 2005 SBDÖP ile aynı şekilde kaldığı görülmektedir. ‘4.3.5. Yaşadığı çevrede görülen doğal afetlerin ve çevre sorunlarının farkına varır.’ 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘4.3.5. Yaşadığı çevrede görülen doğal afetlerin ve çevre sorunlarının farkına varır.’ ‘4.3.6. Yaşadığı yerdeki doğal çevrenin ve kültürel unsurların korunmasının önemini savunur.’ Kazanımları 2017 SBDÖP’ de ‘SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.’ ‘SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.’ şekliyle yer aldığı görülmektedir. Bu değişim doğal afetler hakkında farkındalık kazanmaları açısından önemlidir. Öğretimin ‘yakından uzağa ilkesi’ açısından bu değişim olumlu olarak değerlendirilmektedir.

4.5.4. ‘Bilim, Teknoloji ve Toplum’ Öğrenme Alanına İlişkin Bulgular

2005 SBDÖP’ de ‘**Bilim, Teknoloji ve Toplum**’ öğrenme alanına ait 4 kazanım bulunurken 2017 SBDÖP’ de 5 kazanım bulunmaktadır. Aynı kalan, ifadesi değişen ve tamamen değişen kazanımlar bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘4.7.3. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.’ kazanımının 2017 SBDÖP’ de yer almadığı görülür. 2017 SBDÖP’ de yer alan ‘SB.4.4.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır.’ ‘SB.4.4.4. Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirir.’ kazanımlarının ise 2005 SBDÖP’ de yer almadığı görülmektedir. Teknolojideki değişim ve yeniliklerin bir sonucu olarak yorumlanmaktadır.

4.5.5. ‘Üretim, Dağıtım ve Tüketim’ Öğrenme Alanına İlişkin Bulgular

2005 SBDÖP’ de yapılan bir düzenlemeyle 2015 SBDÖP’ de ‘**Ekonomi ve Sürdürülebilirlik**’ öğrenme alanı olarak değişmiş olup kazanım sayısının 2017 SBDÖP’ de de aynı şekilde 5 olarak kaldığı görülmektedir. 2005 SBDÖP’ de 4. sırada yer alan ‘**Ekonomi ve Sürdürülebilirlik**’ öğrenme alanı 2017 SBDÖP’ de ‘**Üretim, Dağıtım ve Tüketim**’ öğrenme alanıyla 5. sırada yer almaktadır. Aynı kalan, ifadesi değişen, 2017 SBDÖP’ de yer alıp 2005 SBDÖP’ de yer almayan ve 2005 SBDÖP’ de yer alıp 2017 SBDÖP’ de bulunmayan kazanımların olduğu görülmektedir. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘4.4.4. Kaynakların kullanımında toplumsal paylaşım ve yardımlaşmayı önemser.’ kazanımına karşılık gelen kazanım 2017 SBDÖP’ de yer almamaktadır. 2017 SBDÖP’ de yer alan ‘SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.’ kazanımının 2005 SBDÖP’ de yer almadığı görülür. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘4.4.2. Temel ekonomik kavramları kullanarak ailesinin ve yakın çevresindeki insanların ekonomik faaliyetlerini açıklar.’ ‘4.4.3. Kendi bütçesini oluşturur.’ kazanımları ise ‘SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanırlar.’ ‘SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.’ ifade değişikliği ile 2017 SBDÖP’ de yer almaktadır.

4.5.6. ‘Etkin Vatandaşlık’ Öğrenme Alanına İlişkin Bulgular

2005 SBDÖP’ de yapılan bir düzenlemeyle 2015 SBDÖP’ de ‘**Etkin Vatandaşlık**’ olarak ifade edilen öğrenme alanına ait 3 kazanım bulunurken 2017 SBDÖP’ de 4 kazanım bulunmaktadır. 2017 SBDÖP’ de ‘**Etkin Vatandaşlık**’ öğrenme alanı ile 6.sırada bulunurken 2005 SBDÖP’ de 2.sırada bulunmaktadır. 2017 SBDÖP’ de yer alan ‘SB.4.6.1. Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir.’ ‘SB.4.6.4. Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar.’ Kazanımları 2005 SBDÖP’ de yer almamış olup, 2005 SBDÖP’ de yer alan

‘4.2.1. Aile ve okul yaşamındaki sorumluluklarını yerine getirir.’ ‘4.2.2. Kendi söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır.’ ‘Öğrencinin ailesi, arkadaş grubu ve okuldaki yaşantısı ile ilişkilendirilecektir.’ kazanımları ise 2017 SBDÖP’ de ‘SB.4.6.2. Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır.’ şeklinde tek kazanımda birleştirilmiştir. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘4.2.3. Oyun ve sınıf kurallarını arkadaşlarıyla birlikte oluşturur.’ kazanımı 2017 SBDÖP’ de ‘SB.4.6.3. Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel sosyal etkinlikleri önerir.’ şeklinde değiştirilmiştir.

4.5.7. ‘Küresel Bağlantılar’ Öğrenme Alanına İlişkin Bulgular

2005 SBDÖP’ de ‘Küresel Bağlantılar’ öğrenme alanına ait 3 kazanım bulunurken 2017 SBDÖP’ de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘4.6.2. Yaşadığı yerleşim yeri ile diğer yerleşim birimleri arasında ekonomi, eğitim ve sağlık alanlarında etkileşim olduğunu fark eder.’ ‘4.6.3. Dünya üzerindeki farklı toplumlara ait kültürel unsurlarla kendi kültürünü karşılaştırır.’ Kazanımları 2017 SBDÖP’ de ‘SB.4.7.2. Türkiye’nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar.’ ‘SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.’ ifadesi değiştirilmiş şekilde programda yer almıştır. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘4.6.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkelerin özelliklerini fark eder.’ Kazanımı 2017 SBDÖP’ de ‘SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır.’ şeklinde değiştirilerek yer almıştır.

4.6. SBDÖP’de (4. Sınıf) Bulunan Becerilere İlişkin Bulgular

Tablo 3: Programda Beceriler

2005 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler	2017 ve 2018’de Eklenen Beceriler
—Eleştirel Düşünme Becerisi	Dijital okuryazarlık
—Yaratıcı Düşünme Becerisi	—Finansal okuryazarlık
—İletişim Becerisi	—Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme
—Araştırma Becerisi	—Konum analizi
—Problem Çözme Becerisi	—Medya okuryazarlığı
—Karar Verme Becerisi	—Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
—Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi	—Yenilikçi düşünme
—Girişimcilik Becerisi	—İşbirliği
—Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi	—Çevre okuryazarlığı
—Gözlem Becerisi	—Değişim ve sürekliliği algılama
—Mekânı Algılama Becerisi	—Harita ve Hukuk okuryazarlığı
—Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi	—Kanıt kullanma
—Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi	—Karar verme
—Sosyal Katılım Becerisi	—Özdenetim
—Empati Becerisi	—Politik okuryazarlık

Kaynak: MEB 2005, 2017

2005 programında 15 beceriye yer verilirken, 2017 programında ise 27 tane beceriye yer verildiği görülmüştür. 2005 Programından farklı olarak 2018 programında eklenen beceriler; tablo 3’te verilmiştir.

4.7. SBDÖP’de (4. Sınıf) Değerlere İlişkin Bulgular

Tablo 4:Programlarda Değerler

2005 ve 2015 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler	2017 ve 2018 Sosyal Bilgiler Programına Eklenen Değerler
<ul style="list-style-type: none"> — Aile Birliğine Önem Verme — Adil olma — Bağımsızlık — Barış — Özgürlük — Bilimsellik — Çalışkanlık — Dayanışma — Duyarlılık — Dürüstlük — Estetik — Hoşgörü — Misafirperverlik — Sağlıklı Olmaya Önem Verme — Saygı — Sevgi — Sorumluluk — Temizlik — Vatanseverlik — Yardımseverlik 	<ul style="list-style-type: none"> Demokratik Tutumu Benimseme — Doğa sevgisi — Doğal Çevreye Duyarlılık — Eşitlik — Etik — Farklılıklara Saygı — Özgüven — Özsaygı — Tarih bilinci — Tasarruf — Kültürel Mirasa Duyarlılık — Öz kontrol — İşbirliği

Kaynak: MEB 2005, 2015, 2017,208

2005 SBDÖP’ de yer alamayan ilköğretimden ortaöğretimdeki tüm düzey ve derslerde yer alan 10 “kök değer” 2017 SBDÖP’ ye eklenmiştir. 2005 SBDÖP’ de 20 olan genel değer sayısı 2017 SBDÖP’ de 18’e düşmüştür. Ayrıca adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi kök değerlere yer verilmiştir.

2015 programı ve 2017 programlarında değer sayılarının giderek arttırıldığı görülmektedir. 2005 programından farklı olarak 2018 programında yer alan değerler tablo 4’te verilmiştir. 18 Temel değerden oluşmaktadır. Bunlar: Saygı, sevgi, adalet, aile bütünlüğünün önemi, özgürlük, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, bağımsızlık, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik dürüstlük, estetik, eşitlik olmak üzere sıralanabilir.

4.8. Programın Ölçme-Değerlendirme Boyutuna ilişkin bulgular

2005 ve 2017 programlarında da öğrencilerin neyi bilmediklerinden çok; neyi, nasıl bildikleri ve neler yapabildiklerine vurgu yapıldığı görülmüştür. 2005 programında sonuç odaklı ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının yanı sıra gösteri, anekdot, görüşme, gözlem, sözlü sunum, proje, öz değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, performans değerlendirme, dereceleme ve tutum ölçekleri gibi süreç odaklı yaklaşımlardan yararlanılması önemsenmiştir. 2017 programında ve bu programın revize edilmiş hali olan 2018 programında ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır ifadesine yer verildiği ve diğer programlardan farklı olarak soruların

kazanımlarla uygun olarak yazılmasına, süreç ve süreç sonu değerlendirmelerinde açık uçlu soruların kullanılmasına vurgu yapılmaktadır. (MEB 2005, 2015, 2017, 2018)

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

- 2005'ten 2018 SBDÖP' ye bu dersin tanımının değiştiği görülmüştür.
- 2005 SBDÖP' de bulunan her öğrenme alanındaki üniteler 2017 SBDÖP' de yer almamış ünite yerine doğrudan öğrenme alanları ve kazanımlara yer verilmiştir. Bu durumda 2017 SBDÖP' de ünite anlayışına son verildiği ve bu durumun 2018'de de devam ettiği söylenebilir.
- Atatürkçülük konulu kazanımların azaldığı görülmüştür.
- 2017 SBDÖP' de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık gibi yetkinliklere önceki programlardan farklı olarak Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenen yer verilmiştir.
- 2005 programında 9 olan öğrenme alanı 2015 ve 2017 programlarında 7'ye düşürülmüştür. 2015 ve 2017 programlarında ise öğrenme alanı sayıları eşit olup 2018'de de aynı sayıda kaldığı ancak bazılarının isminin değiştiği görülmüştür.
- 2015 ve 2017 yıllarındaki programların yaklaşım olarak değişik göstermediği öğrenci merkezli (etkinlik merkezli), toplu öğretim yaklaşımı ve tematik yaklaşım olarak kaldığı bu durumun 2018'de de aynı şekilde olduğu tespit edilmiştir.
- 2005 Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına bakıldığında 17 amaçtan oluştuğu görülmektedir. 2015 yılında amaç sayısının 8'e düşürüldüğü, 2017 programında genel amaçlara karşılık gelebilecek 18 özel amacın belirlendiği görülmüştür.
- 4. Sınıf SBDÖP'de kazanımlarda da önemli değişiklikler tespit edilmiştir. Bazı kazanımların ifade şeklinin değiştiği, bazı yeni kazanımlar programa alınırken bazı kazanımların programdan çıkarıldığı görülmüştür. 2005 programında 47 olan kazanım sayısı 2015'te 29'a düşmüş ve 2018 programında 33'e çıkmıştır.
- 2005 programında 15 beceriye yer verilirken, 2017 programında ise 27 tane beceriye yer verildiği görülmüştür.
- 2015 ve 2017 programlarında değer sayılarının giderek arttırıldığı görülmektedir. 2005 SBDÖP' de yer alamayan ilköğretimden ortaöğretimdeki tüm düzey ve derslerde yer alan 10 "kök değer" 2017 SBDÖP' ye eklenmiştir. 2005 SBDÖP' de 20 olan genel değer sayısı

2017 SBDÖP' de 18'e düşmüştür. 18 Temel değerden oluşur. Bunlar: Saygı, sevgi, adalet, aile bütünlüğünün önemi, özgürlük, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, bağımsızlık, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik dürüstlük, estetik, eşitlik olarak belirtilebilir.

- 2005 ve 2017 programlarında da öğrencilerin neyi bilmediklerinden çok; neyi, nasıl bildikleri ve neler yapabildiklerine vurgu yapıldığı görülmüştür. Sonuçtan ziyade süreç odaklı bir yaklaşım görülmektedir. 2005 ve 2017 programlarının ölçme değerlendirme tarzlarının pek değişmediği ifade edilebilir.

Bu sonuçlar NCSS (2010), Güler (2017), Doğanay (2008), Kan (2010), Sönmez (2010) Sönmez ve Kılıçoğlu (2016) ve Tarman, B. (2011) bulgularıyla da bazı alanlarda örtüşmektedir.

6. ÖNERİLER

- Programda disiplinler arası bağlantıların daha iyi olabilmesi için kazanımların disiplinler arası yaklaşımla ele alınması önerilmektedir.
- Atatürkçülük konulu kazanımlar programa geri getirilmelidir.
- Coğrafya alanına yönelik daha fazla kazanımın programa girmesi, öğrencilerin yaşadıkları çevre, ülkelerini daha iyi tanımaları açısından önemlidir. Programın buradaki eksikliği giderilebilir.
- 2017 programında 'yaratıcı düşünme' ve 'sebep-sonuç ilişkisini belirleme' becerisi yer almamıştır. Bu becerilerin programa eklenmesi önerilebilir.
- 2017 programında misafirperverlik, eşitlik, doğruluk, etik, merhamet gibi değerlerinin yer almıyor olması bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Bu değerlerin SBDÖP' ye eklenmesi önerilebilir.
- MEB tarafından hazırlanan ve Talim Terbiye özerinden sunulan 2017 SBDÖP kılavuzunda etkinlik örneklerinin ve buna yönelik açıklamaların yer alması bir diğer tavsiye olabilir.

KAYNAKÇA

- Akınoğlu, O.(2005) M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl: 2005. Sayı 22.Sayfa: 31-46
- Arseven, A.D. (2001). Alan Araştırma Yöntemi (İlkeler Teknikler Örnekler). Gündüz Eğitim Yayıncılık. Ankara
- Arslan M. (Ed.) (2017) Öğretim İlke ve Yöntemleri. Anı Yayıncılık. Ankara
- Babadağ, C.(1996). Modern Öğretim Stratejilerinin Öğretim-Öğrenim Süreçlerine Yansıması. Doktora Tezi. Ankara
- Çakmakçı, N. (2005). Reform Yetmez Sitemi Değiştirin. Hürriyet Gazetesi Kelebek Eki, yıl: 5 Ocak 2005, s.3
- Çatak, M. (2015) Ekev Akademi Dergisi Yıl: 19 Sayı: 62 (Bahar 2015)
- Demirel, Ö. 1992 Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi tarafından 24-28 Eylül 1990 tarihleri arasında tertiplenen Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresinde sunulan bildiri. Sayı:7 Sayfa 27-43 Ankara
- Demirel, Ö. 2013 Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya Pegem Akademi. 20. Baskı: Kasım 2013. Ankara
- Doğanay, A. Sarı, M. (2008) Öğretmen Gözüyle Yeni Sosyal Bilgiler Programı: Adana İlinde Bir Araştırma
- Earged (2005). Pısa 2003 Projesi Sonuçları. 27 02 2005. <http://earged.meb.gov.tr>
- Ekiz D, (2015) Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Erdamli, O.İ. (2005). Köle Ruhlu İnsanlar Yetiştirmeyelim. Hürriyet Gazetesi Çukurova Eki, yıl:19 Mart 2005, s.5
- Ertürk, S. (1984). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Hacettepe Ün. Basımevi
- Gelen, İ. Beyazıt, N (2007) Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Bahar 2007. Sayı 51. sayfa: 457-476
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel Ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. Haziran 2011. 2 (1). 11-26.
- Gürel, D.(2017) 2017 Taslak Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yönelik Yapısal Bir Değerlendirme, I. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu (USEAS2017) Tam Metin Bildiri Kitabı. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 30. Sayı. 2. 663-672.
- Karasar, N. (2016) Bilimsel İrade Algı Çerçevesi İle Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler Nobel Yayıncılık. Ankara

Koçer, H. A. (1992). Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu Ve Gelişimi. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2168. Ankara.

MEB (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar) Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. Ankara

MEB (2015). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar) Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. Ankara

MEB (2017). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar) Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. Ankara

MEB (2018). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar) Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. Ankara

NCSS (1994). Curriculum Standards For Social Studies: Expectations Of Excellence. Washington DC: National Council For The Social Studies.

Oliva, P. F. Developing the Curriculum. 2nd Ed. Boston: Scott, Foresman and Company. 1988. p.4.

Saban, A. (2000). Öğrenme Öğretme Süreci. Yeni Teori ve Yaklaşımlar. Yayın no:182. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Sevimay, D. (2004). Kemalizm Eğitimin Yapı Taşı Olamaz. Vatan Gazetesi. yıl:27 Eylül

Sönmez, V. (2010) Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Klavuzu. Anı Yayıncılık. Ankara.

Sönmez, V. (2014) Öğretim İlke ve Yöntemleri. Anı Yayıncılık. Ankara.

Sönmez, V. Alacapınar, G. F. (2016) Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Anı Yayıncılık. Ankara.

Sönmez, Ö.F. Kılıçoğlu, G. (2016) Değerlendirme Boyutu İle Sosyal Bilgiler Programları (1924-2005) TÜBAD Cilt 1. Sayı 1. Aralık

Sözen, E. (2011) “Ortaöğretim 10. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”(Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara

Şimşek, S. (2016) Sosyal Bilgiler Öğretimi. Anı Yayıncılık. Ankara

Tarman, B. (2010). Global Perspectives and Challenges on Teacher Education in Turkey, International Journal of Arts & Sciences (IJAS). 3(17): 78-96.

Tarman, B. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II,(New Approaches in Social Studies Education II) Sosyal Bilgiler Eğitiminde Sosyal Bilgiler Laboratuvarlarının Yeri ve Önemi. (Importance of Social Studies Labs in Social Studies Education) Edt: R. Turan. A.M. Sünbül & H. Akdağ, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Tarman, B. Baytak, A. (2011) The New Role of Technology in Education: Social Studies Teacher Candidates’ Perceptions, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 10 (2).

Tay, B. Öcal, A. (ed) (2015) Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Pegem. Ankara

Topkaya ve Tokcan (2013) Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Belirlediği Değerlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yansıma Düzeylerinin Karşılaştırılması Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi 4 (10), 33-43

Ulutaş, S. & Erman, M. (2011). Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Uygulanmış Olan İlkokul, Ortaokul Ve İlköğretim Okulları Öğretim Programlarında Ölçme Ve Değerlendirme. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi, Yaz 2011, 2(1), 148-154.

Varış, F. Eğitimde Program Geliştirme. (1996)Teori ve Teknikler. Alkım Yayıncılık, Ankara

Yelken Y. T. Akay C. (Ed) (2016) Öğretim İlke ve Yöntemleri. Anı Yayıncılık. Ankara

Yıldızlar M. (2013), Öğretim İlke ve Yöntemleri. Pegem Akademi. Ankara.